

УДК 94(476)“1918/1919”

Ю. В. Івашко

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ТА ПОЛІТИЧНИЙ УСТРІЙ БІЛОРУСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РЕСПУБЛІКИ (1919–1922 рр.)

У запропонованій статті досліджуються питання пов'язані із територіальним та політичним устроєм Білоруської Радянської Соціалістичної Республіки у 1919-1922 рр. На основі аналізу архівних документів зроблено спробу визначити домінуючі чинники, які вплинули на становлення БРСР та Литовсько-Білоруську РСР. Висвітлюється роль білоруського державного утворення у процесі проголошення Союзу Радянських Соціалістичних Республік у 1922 р.

Ключові слова: БРСР, РСФРР, ВЦВК, Литовсько-Білоруська Радянська Соціалістична Республіка, ЦК РКП(б), політико-правовий статус республіки.

Актуальність даної статті обумовлена тим, що питання пов'язані із становленням Білоруської Соціалістичної Радянської Республіки (БРСР) 1919-1922 рр. тривалий час розглядалася під кутом марксистсько-ленінських ідеологем. Більшість аспектів зазначеної проблематики висвітлювалися тенденційно, фрагментарно. Нагальним є дослідження проблем визначення територіальних меж та політичного устрою Білоруської держави, а також характеру взаємовідносин із сусідніми країнами. Вивчення державотворчих процесів на білоруських землях дозволяє виявити правовий статус Білорусі, що спонукало до становлення міждержавних суспільних відносин. Визначення територіальних меж у Білорусі у 1919–1922 рр. сприяло участі останньої у процесі формування СРСР.

У статті використані роботи білоруських, російських та українських істориків, присвячені висвітленню даної проблематики, і в першу чергу це праці А. Багровіча [1], М. Валаціча [2], Я. Станкевіча [3], Є. Ширяєва [4], В. Круталевича [5], С. Хоміча [6], А. Панька [7], І. Стрикун [8] та ін. Позитивно оцінюючи наукові доробки зазначених авторів, варто зауважити, що їм не завжди вдавалося уникати певних ідеологем при висвітленні політико-правових аспектів становлення БРСР у 1919–1922 рр.

Метою дослідження є визначення головних чинників становлення територіально-політичного статусу БРСР у зазначений період.

Поставлена мета дослідження потребує вирішення наступних завдань: проаналізувати домінуючі чинники, які визначили процес формування політичного статусу БРСР; прослідкувати вплив різносторонніх факторів у визначенні територіальних меж БРСР; розкрити роль Білорусі в процесі формування СРСР.

Процес становлення білоруської державності на радянській основі був започаткований 1 січня 1919 р. У цей день було підписано Маніфест Тимчасового робітничо-селянського радянського уряду Білорусі, а в ніч із 1 на 2 січня 1919 р. опубліковано та проголошено Соціалістичну Радянську Республіку Білорусі [9, арк.3-7]. Новостворена республіка набувала статусу суверенної держави, хоча і досить суперечливого. Так, із доповіді голови Обласного виконавчого комітету Західної області та фронту, члена Тимчасового уряду БРСР, який виступав у 1918 р. проти створення білоруської державності, А. Мясникова зазначалося, що партійне керівництво у Москві та Смоленську розглядало створення БСРР та Комуністичної партії (більшовиків) Білорусі (КП(б)Б) як своєрідний політичний маневр [10, с.11-12]. На І з'їзді КП(б)Б було визначено межі БСРР, які формувалися із Мінської, Могильовської, Гродненської та частково Вітебської губерній, п'яти повітів Смоленської та по одному повіту Віленської та Сувалковської губерній. «Вся територія Республіки в адміністративно-господарському відношенні ділиться на 7 районів із назвами, які походять від їх економічних центрів, а саме: Мінський, Смоленський, Вітебський, Могильовський, Гомельський, Гродненський та Барановичеський» [11, арк.42]. В січні 1919 р. був розпочатий процес створення дипломатичного апарату БРСР, який став налагоджувати міжнародні відносини. За зразок в організації білоруської дипломатичної служби був взятий Народний комісаріат закордонних справ (НКЗС) РСФРР. Наркомом закордонних справ БРСР був призначений В. С. Фальський, якого через місяць було замінено соратником Г.В. Чичеріна М.П. Петровим.

Проте, завдяки рішенню РНК РСФРР вже 16 січня 1919 р. було розпочато процес скасування СРРБ. За рішенням ЦК РКП(б) було прийнято рішення вилучити зі складу БРСР Вітебської, Могильовської та Смоленської губерній та передачу їх до РСФРР. Причини поділу БРСР у січні 1919 р. по-різному тлумачать дослідники. На думку білоруського історика С.М. Хоміча, уряд РСФРР був обізнаний про наміри Польщі у 1919 р. захопити білоруські землі. В цих умовах вони могли пожертвувати білоруськими територіями, завдяки збереженню власних і тому намагалися завчасно включити певні їх частини до складу РСФРР [12, с.83-90]. Тому, вилучаючи білоруські губернії зі складу БРСР, – конкретизував свою думку С.М. Хоміч, – уряд Радянської Росії вирішував завдання збереження своєї влади на вказаній території. Білоруськими землями радянське керівництво ВКП(б) могло пожертвувати, щоб уникнути війни із Польщею [13, с.8].

У березні 1919 р. польські війська розпочали наступ на білоруські землі. За таких умов більшовицьке керівництво почало змінювати свої політичні наміри по відношенню до БРСР. Більшовицьке керівництво РСФРР планувало об'єднати Білорусь та Литву в одну державу – Соціалістичну Радянську Республіку Литви та Білорусі (Лит-Біл СРР). Це державне утворення, мало б відмежувати території РСФРР від Польщі із метою попередження військових дій, а також для придушення ініціативи білоруської та литовської національних демократичних партій, які виступали за визнання незалежності БНР та Литовської Республіки. На Першому Всебілоруському з'їзді Рад, який відбувся 1–3 лютого 1919 р. було прийнято рішення про

утворення ЛитБіл СРР, до складу якої увійшли Віленська, Мінська, частина Ковенської та Гродненської губерній. Оцінюючи це утворення секретар ЦК КП(б)Б В. Кнорін казав, що це був перш за все союз боротьби, який з'явився у момент, коли лише починало проявлятися велике міжнародне значення західного фронту та його сутички, які мали відбутися між контрреволюцією та революцією у межах Литовсько-Білоруського краю [14, арк.10]. А представник ВЦВК товариш Я. М. Свердлов із цього приводу вказував, що мотивом створення єдиної Білорусько-Литовської Республіки є прагнення ЦК забезпечити ці Республіки від можливого прояву у них національно-шовіністичних прагнень [15, арк.7].

Розпочате навесні 1919 р. захоплення білоруських земель польськими військовими частинами призвело до встановлення в липні 1919 р. на $\frac{3}{4}$ територіях іноземного контролю. На окупованих територіях заборонялась діяльність політичних партій та організацій. У аграрній сфері всі соціалістичні перетворення було відхилено, а землі були повернуті поміщикам, що фактично припинило існування Лит-Біл РСР (юридично – після підписання мирного договору між РСФРР та Литвою від 12 липня 1920 р.). Згідно із цим договором до складу Литовської держави відходила частина етнічних білоруських земель (Ашмяни, Браслав, Гродно, Ліда, Пастави), а у серпні 1920 р. уряд РСФРР передав Литві Вільно [16, с. 29–31]. Готовність радянського керівництва РСФРР до укладання миру із Польщею та іншими державами на умовах поступок окремими білоруськими територіями була помітна ще у першій половині 1920 р. 28 січня 1920 р. РНК РСФРР звернулася до польського уряду із нотою про припинення наступу на лінії Дриса – Дисна – Полоцьк – Борисов – Паричі – Птич – Белокоровичі (тобто лінії фронту на початок 1920 р.) Однак Польща не прийняла умови миру РСФРР. На це зважилися Литва та Латвія. У результаті до складу Литви перейшли землі Віленщини та Гродненщини, до складу Латвії – Двінського повіту. Слід зауважити, що переважну більшість населення зазначених територій населяли білоруси. Тому литовські та латвійські політики мотивували передачу територій до їх складу військово-стратегічними міркуваннями [17, с.18].

Звільнення території БРСР від поляк влітку 1920 р. давало можливість для відродження Радянської Білорусі. У травні 1920 р. А. Червяков, який очолював Радянський відділ Революційну Військову Раду (РВР) Західного фронту, та його однопідданці (Д. Жилунович, І. Клишевський, А. Гурло та ін.) відмовилися входити до складу Мінського ревкому та почали вимагати створення ревкому Білорусі у якості «автономного організму Радянської Росії». Але переважна більшість членів ЦК КП(б)Б ЛитБіл відновлення Радянської Білорусі вважали недоцільним. Аргументували вони це тим, що БРСР була створена у 1919 р. виключно із зовнішньополітичних міркувань, вона не мала ніякої опори серед робітничих мас, а економічна стабільність залежала виключно від Радянської Росії. Тому її відродження було недоцільним. Не заперечували останні лише можливість створення «міцного губернського центру» на зразок білоруського ревкому. Головним завданням якого мала б стати підготовка трудових мас Білорусі для повного злиття із Радянською Росією [17, с.19].

Врегулювання спірних питань між різними групами білоруських комуністів покладалося на ЦК РКП(б). 30 липня 1920 р. було прийнято рішення про створення Військово-революційного комітету Білоруської Республіки на основі Мінського губревкому. Тоді ж було вирішено проголосити Білоруську Радянську Республіку. 31 липня у місцевому театрі Мінська на засіданні ЦК КП(б) ЛитБіл ЦК Білоруської Комуністичної організації ЦБ профсоюзів Мінська та Мінської губернії, ЦК Бунду була прийнята «Декларація аб абв'язчэнні незалежнасці СРРБ», «...що означало звільнення та відродження Радянської Білорусі, існування якої урочисто проголошено ще 1 січня 1919 р.» [18, арк. 43]. Були скасовані закони та постанови польської влади, утверджені положення Маніфесту Тимчасового робітничо-селянського уряду Білорусі від 1 січня 1919 р. На відміну від попередніх юридичних актів Радянської Білорусі у Декларації було посилення на те, що БРСР є країною білоруських, російських, польських та єврейських робітників та селян, а також приблизний опис кордонів республіки [19, с.394]. Труднощі були пов'язані із точним визначенням етнографічної території розселення білорусів. У «Етнографічній карце беларускага племені», створеній Я. Карським, вказувалося, що білоруське населення переважало у п'яти губерніях: Мінській, Могильовській, Вітебській, Гродненській, Віленській. У дев'яти інших, що межували із Північно-Західним краєм, кількість білорусів не перевищувала 150 тис. чоловік у кожній [20, с.34].

Комісія КП(б)Б прийшла до висновків, що до складу республіки повинні увійти Мінська, Могильовська, Гродненська губернії повністю, а Вітебська без Дзвінського, Режицького та Люцинського повітів. Із Смоленської губернії частково включалися Гжацькі, Сичевські, В'яземські та Юхновські повіти, із Ковенської – частина Новоолександрівського повіту, із Віленської – увесь Вілейський повіт, частина Свянцянського та Ашмянського повітів, з Чернігівської губернії – Суражський, Мглінський, Стародубський та Новозибківський повіти. Таким чином, у липні 1920 р. випала нагода відновити СРРБ у етнографічних територіях розселення білорусів. Однак у жовтні 1920 р. до складу республіки входили лише 6 повітів (1 млн 635 тис. жителів), у той час як етнічні білоруські землі складали 208 тис. км², а білоруське населення – майже 8 млн чоловік [20, с.34]. Таке територіальне становище СРРБ склалося після поразки військ Червоної Армії на Віслі та їхнього відступу до Мінська у серпні-жовтні 1920 р.

11 серпня 1920 р. Росія та Латвія підписали мирний договір, за яким Двінський, Рижицький та Лютинський повіти та дві волості Дрисенського повіту, які належали Вітебській губернії, передавалися Латвії (біля 6 тис. кв. верст, проживало 150 тис. білоруського населення) [21, с.111]. Отже, на 1920 р. білоруські землі входили до складу п'яти держав: СРРБ, РСФРР, Польщі, Литви та Латвії.

Важливу подію в історії розвитку білоруського етносу та національної державності стає підписання 18 березня 1921 р. Ризького мирного договору. Радянська Білорусь формально була незалежною республікою, але білоруську делегацію так і не запросили на переговори у Ригу. Проти участі делегації СРРБ була не лише Польща, але і делегація Радянської Росії. Про це свідчить лист наркома закордонних справ РСФРР

Г.Чичеріна до Політбюро ЦК РКП(б) від 30 грудня 1920 р. Він писав: "...делегатія залишається російсько-українською, але уряд РСФРР... має повноваження від Білорусі. Іти за межі цієї комбінації недоцільно... у разі появи безпосередньо білоруської делегатії у Ризі вона там переверне всі наші дипломатичні комбінації" [22, с.240]. Вирішення білоруського питання у Ризі свідчило про те, що і Польща і РСФРР проігнорували як суб'єктність Білорусі, так і можливість створення незалежної білоруської держави. За Ризьким договором від 18 березня 1921 р. (під договором стоять підписи радянської російсько-української делегатії – А. Іофе, Я. Генецького, Є. Квіринга, Ю. Коцюбинського, Л. Абаленського) до Польщі відійшла територія Білорусі у 108 тис. км² із населенням більше 4 млн чоловік. У складі СРРБ залишилися 6 повітів Мінської губернії: Мінський, Борисівський, Бобруйський, Червінський, Мозирський та Слуцький. Територія республіки складала 52 398 км² ($\frac{1}{6}$ частина етнічної території Білорусі), на якій проживало біля 1,5 млн чоловік [23, с.261].

За умовами Ризького договору встановлені кордони штучно роз'єднали білоруський народ. Це суперечило його національним інтересам та перешкоджало створенню єдиного економічного та соціокультурного простору. Проблеми, спричинені встановленим кордоном на території проживання білоруського етносу, негативно вплинули на відносини Білорусі із Польщею, а також на взаємовідносини між східним та західнобілоруським населенням, що є досить важливим моментом для становлення сучасної білоруської нації.

Новий кордон мав ряд ознак, які спричинили серйозні наслідки. По-перше, межа проходила там, де раніше кордону не було. Це створювало додаткові труднощі у формуванні прикордонних служб. По-друге, нова межа поділила білоруський народ на частини. По-третє, межа поділяла країни із різними політичними та соціально-економічними системами. Це призвело до міждержавного напруження. Із іншого боку, поляриність режимів породжувала прагнення до експансії. Таким чином, радянсько-польське прикордоння мало географічне та військово-політичне значення. Це було політичною необхідністю із боку обох держав [24, с.5-6]. Окрім цього, для здійснення в радянських республіках, у тому числі і Білорусі, нової соціально-економічної моделі розвитку необхідні були закриті кордони. На які покладалися завдання у забезпеченні державної монополії зовнішньої торгівлі, а також повного контролю над населенням та економікою.

Повноцінний політичний розвиток Радянської Білорусі як справжньої самостійної держави був неможливий. Центральна Білорусь була відірвана від східних районів, а це порушило взаємодію між різними галузями виробництва, виникли перешкоди і труднощі у відродженні національної культури та мови. Керівництво РКП(б) не поспішало повертати БРСР східнобілоруські губернії. Існування БРСР як самостійної держави набувало умовного характеру. У листопаді 1920 р. III з'їзд КП(б)Б визначив державно-правовий статус СРСБ: «Білорусь, будучи Соціалістичною Радянською Республікою, одночасно є складовою частиною РСФРР і всі органи у сферах спільних заходів повинні бути підпорядковані відповідним комісаріатам РСФРР, але мати повну свободу у галузі вирішення питань місцевого життя, у яких вони повинні керуватися ЦВК та Раднаркомом Білорусі» [25, с. 187-188]. У статті «Мір і Беларусь» секретар ЦК КП(б)Б В. Кнорин стверджував: «Білорусь визначилася як Радянська Республіка, котра входить у Російську Федерацію, і такою вона буде» [20, с.28-41.]. Таким чином, федеративні відносини із РСФРР розвивалися на основі об'єднаних воєнних та дипломатичних дій, якими керував і втілював у життя уряд РСФРР. На територію СРРБ автоматично розповсюджувалися рішення ЦК РКП(б), ВЦВК та РНК РСФРР. Для оперативної координації партійної та радянської роботи ЦК РКП(б) та РНК РСФРР направляли у Білорусь своїх представників. Зовнішньополітична діяльність, фінанси, військово будівництво, транспорт, пошта та зв'язок республіки регламентувалися керівництвом Радянської Росії. Республіка не мала своїх коштів та фінансувалася із бюджету РСФРР.

Аналіз правової бази 1919-1922 рр. свідчить, що громадянсько-правові акти РСФРР обговорювалися ЦВК СРРБ та вступали у дію на території Білорусі. Так, сімейні відносини на території Білорусі регулювалися Кодексом законів про акти громадянського стану, шлюбним, сімейним та опікунським правом РСФРР 1918 р. У 1922 р. на території Білорусі були введені у дію Кримінальний Кодекс РСФРР, Кодекс законів про права та працю, Кримінально-процесуальний кодекс. Таким чином, основне законодавство Російської Федерації діяло на території Білорусі.

Дипломатична служба Білорусі формувалася під впливом ЦК РКП(б) та уряду РСФРР. У березні 1921 р. у Москві було відкрито Повноправне представництво СРРБ при РНК РСФРР. Воно було створене на підставі Договору про військовий та господарський союз (січень 1921 р.) між СРРБ та РСФРР. У 1921-1923 рр. БРСР окремо або разом із РСФРР та УРСР уклала 12 міжнародних договорів та погоджень. Делегатія Білорусі взяла участь у Московській конференції із роззброєння у грудні 1922 р. Білоруське представництво входило до складу дипломатичного корпусу РСФРР. Існування "незалежних" республік дозволяло ЦК РКП(б) проводити від їх імені дипломатичні дії. Створений у жовтні 1922 р. Народний комісаріат закордонних справ (НКЗС), який очолив голова РНК СРРБ А. Червяков, мав широкі повноваження, але всі зовнішньополітичні функції були передані НКЗС РСФРР. Білоруська дипломатія відігравала допоміжну роль.

Дипломатичне визнання СРРБ також було досить складним. У 1921 р. СРРБ підтримувала відносини де-факто із Латвією, Естонією, Австрією, Чехословаччиною, Туреччиною, Італією, Англією. Ризький договір передбачав дипломатичне визнання СРРБ Польщею. Але лише у лютому 1924 р. у Мінську було відкрито польське генеральне консульство. Іншою державою, яка визнавала Радянську Білорусь де-юре, була Німеччина. 5 листопада 1922 р. у Берліні було підписано договір про розповсюдження Рапальського договору між РСФРР та Німеччиною (квітень 1922 р.) на радянські республіки (договір підписував уповноважений від Білорусі М. Краснінський). 13 грудня 1922 р. Президіум ЦВК БРСР та 31 серпня 1923 р. рейхстаг Німеччини ратифікували Берлінський договір. 26 жовтня 1923 р. відбувся обмін ратифікованими

граматами у Берліні. У 1921-1923 рр. республіка одноосібно чи разом із РСФРР та УРСР уклала 12 міжнародних погоджень.

22 лютого 1922 р. у Москві на нараді був підписаний "протокол", за яким делегація РСФРР була уповноважена "представляти та захищати" на загальноєвропейській конференції у Генуї інтереси радянських республік, укладати та підписувати від їх імені не лише прийняті акти на конференції, а й всілякі міжнародні договори та угоди, що прямо чи опосередковано будуть пов'язані із цією конференцією [26, с.202-203].

За таких умов, БРСР втрачала нагоду виступати на міжнародній арені за свої права та інтереси. Логічним завершенням згаданої вище політики стала повна ліквідація Наркоматів закордонних справ союзних республік у грудні 1922 р. у зв'язку із утворенням СРСР.

Таким чином, становище БРСР із 1920-1921 рр. фактично було зведеним до статусу обмеженої автономії у складі Радянської Росії. 1919–1922 рр. – це час, коли СРРБ отримала юридичне визнання зі сторони РСФРР, інших радянських республік, а також пізніше Польщі та Німеччини. Але політико-правовий статус БРСР був чисто формальним та носив декларативний характер. Прерогативою більшовицького уряду було відновлення «єдиної і неділимої» Росії на радянській основі, запорукою цієї єдності було встановлення у радянських республіках однотипної політичної та соціально-економічної системи. У 1919–1922 рр. БРСР значною мірою втратила свій суверенітет, була політично та економічно залежною від РСФРР. Монопольна роль РСФРР простежується в управлінні провідними ланками білоруської держави. Політичний статус республіки почав видозмінюватися після утворення СРСР (30 грудня 1922 р.) та прийняття у 1927 р. Конституції БРСР. Що дало імпульс до нового етапу повернення східнобілоруських територій до складу БРСР.

Перспективами подальших досліджень даної теми може бути розширення джерельної бази дослідження та хронологічних меж.

Джерела та література

1. Багровіч А. Жыхарства Беларускай ССР у сьвятле перапісу 1959 г. – Нью-Ёрк–Мюнхен : Беларускі Інстытут Навукі й Мастацтва, 1962. – 88 с.
2. Валаціч М. Лінія Керзона на фоне падзей і тэрыторыяльных зьменень у Усходняй Эўропе // Спадчына. – Мінск, 1993. – №5. – С. 4-21.
3. Станкевіч Я. Этнографічныя й гісторычныя тэрыторыі й граніцы Беларусі. – Нью-Ёрк : Крывіцкае (Вялікалітоўскае) Навуковае Таварыства Пранціша Скарыны, 1953. – 24 с.
4. Ширяев Е. Беларусь: история и территория // Минск: Неман, 1991. – №7. – С. 152-164.
5. Круталевич В. История Беларуси: становление национальной державности (1917-1922 гг.) / В. Круталевич. – Мн. : Б.и., 1999. – 385 с.
6. Хоміч С. Фармыраванне тэрыторыі Беларускай Савецкай Рэспублікі (канец 1918 – 1926 гг.): Аўтарэф. канд. дыс. – Мн., 2000. – 20 с.
7. Панько А. Территориальный аспект становления белорусской государственности // Беларуская дзяржаўнасьць: вопыт ХХ стагоддзя. Зборнік навуковых прац. – Мінск : БДУ, 2004. – С. 49-53.
8. Стрыкун, І. Становлення білоруської державності (1917-1921 рр.): дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук. – К., 2010. – 203 с.
9. Национальный архив Республики Беларусь (НАРБ). – Ф.4п. – Оп.1. – Спр.13. – Л.3–7: Маніхвэст Часовага Рэвалюцыйнага Рабітніча-Селянскага Савецкага Правіцьяльства Беларусі.
10. Протокол I з'їзда Камуністычнай партыі (бальшевікоў) Беларусі. – Мн. : Парт. выд-ва, 1934. – 84 с.
11. НАРБ. – Ф. 4п. Протокол I-го сїезда КП(б) Беларусіі (VI–й Северо-Западной Областной конференции РКП(б). – Оп.1. – Спр.3: Протокол I сїезда Коммунистической партии (большевиков) Беларусіі. Первый день. – 43 л.
12. Хоміч С. Фармыраванне тэрыторыі БССР (1919-1926) // Гісторыя: праблемы выкладання. – 2000. – №4. – С. 83-90.
13. Хоміч С. Фармыраванне тэрыторыі Беларускай Савецкай Рэспублікі (канец 1918 – 1926 гг.): аўтарэф. канд. дыс. – Мн., 2000. – 20 с.
14. НАРБ. – Ф. 4п. Протокол I-го сїезда КП(б) Беларусіі (VI–й Северо-Западной Областной конференции РКП(б). – Оп.1. – Спр.21: Матэрыялы аб'єднанага сїезда КП(б) Беларусіі і КП(б)Літвы. – 31 л.
15. НАРБ. – Ф. 4п. Выпіскі з пратокілаў засяданьняў ЦБ КП(б)Б і ЦК КП(б) Літвы і Беларусіі па вопросу стварэння Беларуска-Літоўскай рэспублікі. – Оп.1. – Спр.34: Протокол №14. – 44 л.
16. Документы внаешняй палітыкі СССР. – Т.3: 1 іюля 1920 г. – 18 марта 1921 г. / редкол.: Г.А. Белов [и др.]. – М., 1959. – 732 с.
17. Тихомиров А. Взаимоотношения БССР и РСФСР в 1919-1921 гг.: противоречивое партнерство / А.Тихомиров // Беларускі журнал міжнароднага права і міжнародных адносін 2003. – №3. – [Электронны рэсурс]. – Режим доступа: http://evolutio.info/index.php?option=com_content&task=view&id=883&Itemid=140.
18. НАРБ. – Ф.7. – Оп.1. – Спр.4. – Л.43-45: Амністыя па случаю праздновання годавішчы вызвалення Мінска. Постанавленне Прэзідыума Цэнтральнага Ісполнительнага Камітэта Саюза Сов. Соц. Рэспублік і Прэзідыума Цэнтральнага Ісполнительнага Камітэта Советов Соц. Сов. Рэспублікі Беларусіі.
19. История Беларусіі в документах і матэрыялах / Авт.-сост. И. Н. Кузнецов, В. Г. Мазец. – Мінск : Амалфея, 2000. – 468 с.
20. Снапкоўскі, У.Е. Знешнепалітычная дзейнасць Беларускай ССР (1919–1929 гг.) / У.Е. Снапкоўскі // Беларус. гіст.часп. – 2001. – №3. – С. 28-41.
21. Административно-территориальное устройство БССР: справочник: в 2 т. – Т.1: (1917–1941). – Мінск, 1985. – 390 с.
22. Знешняя палітыка Беларусі: зб. дак. і матэрыялаў. – Мінск, 1997. – Т.1. – С. 240.
23. Гісторыя Беларускай ССР: у 5 т. – Мінск, 1973. – Т.3: 1917–1937 гг. – 696 с.
24. Кузьмич В.Н. Белорусский участок советско-польской границы: становление и функционирование в 1921-1939 гг. Дис. на соискание учен. степени к.и.н. по специальн. 07.00.02. отечественная история. – Мінск, 2011. – 164 с.
25. По воле народа: из истории образования Белорусской ССР и создания Коммунистической партии Беларусіі: док. и матер. / [сост. Шумейко М.Ф. и др.]. – Мн. : Беларус, 1988. – 256 с.

26. История Советской Конституции: в документах, 1917-1956 гг. / [Сост Липатов А.А., Савенков Н.Т.; ред. Студеникина А.А.]. – М. : Госюриздат, 1957. – 1046 с.

Ивашко Ю. В. Территориальная и политическая организация Белорусской Советской Социалистической республики (1919–1922 гг.)

В предлагаемой статье исследуются вопросы, связанные с территориальным и политическим обустройством Белорусской Советской Социалистической Республики в 1919-1922 гг. На основе анализа архивных документов сделана попытка определить доминирующие факторы, которые повлияли на создание БССР и Литовско-Белорусскую ССР. Освещается роль белорусского государственного образования в процессе провозглашения Союза Советских Социалистических Республик в 1922 г.

Ключевые слова: БССР, РСФСР, ВЦИК, Литовско-Белорусская Советская Социалистическая Республика, ЦК РКП (б), политико-правовой статус республики.

Ivashko Yu. V. Territorial and political organization of the Belarusian Soviet Socialist Republic (1919–1922)

In this paper we investigate the issues related to the territorial and political structure of the Byelorussian Soviet Socialist Republic in 1919-1922 y. Based on the analysis of archival documents the author seeks to identify the dominant factors that influenced on the creation of the Lithuanian-Byelorussian SSR and Byelorussian SSR. The article highlights the role of the Belarusian public education in the process of proclamation of the Union of Soviet Socialist Republics in 1922 y.

Keywords: BSSR, RSFSR, the Lithuanian-Byelorussian Soviet Socialist Republic, the RCP(b), political and legal status of the republic.

УДК 325.86(594)

А. Р. Галушка-Адайкін

АПОГЕЙ ПРАВЛІННЯ СУХАРТО ТА РЕЖИМУ «НОВОГО ПОРЯДКУ» В РЕСПУБЛІЦІ ІНДОНЕЗІЯ

У статті досліджуються головні аспекти розвитку Республіки Індонезія протягом 80-х рр. ХХ ст., що характеризуються досягненням свого піку розвитку режимом «Нового Порядку» та повнотою влади творця цієї ідеологічно-політичної системи, другого президента країни Сухарто. Найбільша увага приділяється партійній боротьбі в країні та зовнішній політиці Республіки Індонезія у досліджуваній період. Іншими важливими аспектами розвитку Індонезії протягом досліджуваного періоду, що висвітлюються у статті, є взаємовідносини правлячої сили із армією та представниками мусульманської еліти.

Ключові слова: АСЕАН, Гус Дур, Індонезія, Іслам, Панчасіла, партія, Сухарто.

Актуальність дослідження суспільно-політичних процесів, що відбувались в Республіці Індонезія протягом 80-х рр. ХХ ст., обумовлена тим, що саме у цей час країна не тільки набула швидких темпів розвитку в майже усіх галузях людської діяльності, а й завдяки політиці, що впроваджувалась президентом Сухарто, стада своєрідним феноменом на політичній мапі світу: відкрито займаючи антикомуністичну позицію, індонезійська держава, тим не менш, впроваджувала цілком незалежну політику, не втручаючись у останній етап «Холодної війни» між головними полюсами політичного розподілу світу другої половини ХХ ст.

Головною метою даної статті є всебічний аналіз розвитку Республіки Індонезія протягом 1980-х рр. в контексті досягнення режимом «Нового Порядку» найвищого ступеню свого розвитку.

Серед літератури, що присвячена досліджуваному періоду в історії Індонезії, слід виділити працю Сітомпула, який всебічно розглянув роль та місце на політичній арені країни мусульманського політичного об'єднання Nahdatul Ulama [14], біографію другого президента Індонезії Сухарто [6], дослідження Дженкінса відносно взаємовідносин між Сухарто та його найближчим оточенням з військових [10], аналіз результатів виборів та виборчої системи в Індонезії, проведений Ліддлом [12].

На початку 80-х рр. ХХ ст. існуючий режим в Республіці Індонезія був цілком безперервної критики з боку офіцерів на пенсії. У травні 1980 з'являється так звана Петиція «50», що була підписана 50 відомими діячами, серед яких були Насутіон, колишній губернатор Джакарти Алі Садікін, Хартоно Дхарсоно та інші відомі особи, які відіграли важливу роль у становленні режиму Нового Порядку [10]. У цій Петиції Сухарто був звинувачений у невірному використанні та неправильній трактовці Панчасіли, державної ідеології. «50» звинуватили Сухарто у тому, що він поводить себе так, нібито він сам є втіленням Панчасіли. Також у цій петиції містились звинувачення у неправомірному використанні збройних сил країни для досягнення власних цілей, наприклад, для пропаганди Голкару і здобуття голосів цією партією на виборах 1977 року. Ця Петиція швидко розійшлась серед населення по вулицях Джакарти, однак ЗМІ ще декілька місяців не наважувались надрукувати це звернення. Ця Петиція «50» мала дещо символічний характер й не могла на той час серйозно вплинути на існування та міцність існуючого режиму.

Уряд із наростаючою недовірою ставився до правоісламського руху в країні та до ісламських політичних партій. Дебати у березні 1980 стосовно нового закону про вибори призвели до того, що члени NU (Nahdatul